

Marco Coscione "El comerç just ha d'abandonar la política assistencial"

Àlex Romaguera/ @aromaguera

26 FEB 2020

El moviment per un comerç just busca amorigurar els dèficits dels països empobrits, però l'experiència demostra que no ha revertit l'actual dependència ni ha afavorit l'autonomia dels productors del Sud. Marco Coscione, consultor en sostenibilitat, advoca per un nou enfocament que trenqui amb la òptica colonial i eurocèntrica iniciada en la segona postguerra mundial.

Des d'alguns moviments socials es denuncia els greus perjudicis que l'actual model de comerç just causa en els països del Sud. Quins impactes destacaries?

Observem que, quan un comprador del Nord vol que el seu proveïdor del Sud se certifiqui en comerç just, pressiona perquè la certificació només l'obtingui una sola agrupació de productors, obviant que poden haver-hi altres que treballen en aquest àmbit, amb els efectes que això els provoca. I després que, a mesura que canvia amb tanta freqüència la relació amb els productors, els genera una gran incertesa. S'actua segons les necessitats del comprador europeu i es menysté la visió integral del bon viure de les comunitats al Sud.

Quan es planteja la nova perspectiva decolonial?

Amb la crisi de 2008, la qual va evidenciar els greuges que tenia la dependència dels productors del Sud amb el Nord. Molts van entendre que calia diversificar la producció (tant les matèries primeres com els productes acabats) i construir mercats alternatius. En el marc de la governança global del sistema Fairtrade International, això es va traduir en la lluita per equilibrar la propietat del sistema entre les Organitzacions Nacionals Fairtrade (al Nord) i les Xarxes de Productors (al Sud), i també l'exigència d'un marc de decisió més democràtic. Malauradament, encara el comprador del Nord té la paella pel mànec.

Les inèrcies consoliden aquesta dependència?

El comerç just sempre ha participat d'un esquema on el Sud produeix i el Nord consumeix. I aquesta lògica es manté: tot i que les regles són més transperents, el Nord comunica al Sud quin producte necessita i amb quins especificitats funcionals o de qualitat. Passa en moltes organitzacions llatinoamericanes, les quals repliquen aquesta pauta amb l'objectiu de "guanyar un espai" al Nord o que la seva veu s'escolti a Brussel·les, descuidant les relacions locals en les societats on es van crear.

En quines zones es comença a assejar un altre model?

Sobretot a Amèrica del Sud. Allà, els productors han creat el Símbol de Petits Productors, la primera certificació de comerç just per a petits productors organitzats. Una manera de contrarestar la deriva del Fairtrade International, que afavoreix la participació de les grans plantacions privades en tots els productes certificats.

També han sorgit cooperatives agropecuàries al Senegal i altres països africans. Són un exemple d'apoderament que afavoreix aquesta nova perspectiva?

El comerç just va molt lligat al moviment cooperatiu, però cal admetre que l'entrada de grans companyies en l'anell de la producció ha desvirtuat la idea que amb les nostres compres ajudem al petit productor. De fet, els supermercats estan plens de productes amb certificat Fairtrade. Això d'entrada està bé, però cal recordar que els treballadors que els produeixen no són amos del negoci i ni poden decidir res sobre el seu rumb.

La colonització ha mutat del domini militar a les activitats extractivistes?

Sens dubte, la realitat econòmica, social i cultural del Sud està supeditada a una dinàmica colonial o neocolonial. Està present a tot arreu mitjançant la concentració de grans oligopolis que, a més de generar desigualtats, provoquen l'expulsió dels petits agricultors. En això el comerç just hauria d'enfocar la seva batalla, perquè si hi ha alguna cosa que el distingeix és la possibilitat que els agricultors es quedin i treballin de la terra. Sembla una obvietat però cal recordar-ho.

Quines polítiques han de fer possible el comerç en perspectiva decolonial?

Primer de tot desenvolupar accions que resituïn els circuits de comercialització justos i reforcin el seu enfocament local. També entendre que les certificacions només constitueixen eines -i no una fi en si mateix- per tal que els petits productors rurals o tèxtils desenvolupin opcions d'autogestió i control obrer per part dels seus treballadors. I això passa per promoure campanyes i fomentar plans educatius que combatin les imposicions de models colonials europeus.

A escala internacional, quines mesures legislatives haurien d'implementar-se?

Principalment afavorir que els productors del Sud exportin i importin materials acabats amb les mateixes condicions que les matèries primeres. Això els ajudaria a iniciar processos d'industrialització i obrir nous nínxols en els mercats locals i nacionals, limitant així la dependència del Nord. En definitiva: generar les condicions per a un desenvolupament basat en les capacitats que ofereixen les societats del Sud i, en paral·lel a això, estimular la democràcia directa dels seus empleats.

Què pot incentivar a les democràcies liberals aquest canvi sistèmic?

A hores d'ara no m'imagino que els pugui interessar. Només passarà quan els actors de comerç just abandonin la política assistencial, amb la qual el Nord enriquit ajuda al Sud a sortir d'una pobresa que ell mateix ha provocat a través de la divisió internacional del treball.

Malgrat tot, ets optimista a curt termini?

Algunes organitzacions de petits productors ja han fet el salt i depenen cada vegada menys de l'exportació cap al Nord o les decisions que adopta el sistema Fairtrade. És el cas de la Central de Cooperatives El Ceibo, a Bolívia, que després de la crisi de 2008, va obtenir més ingressos amb les vendes nacionals que amb les exportacions de cacau. És una experiència reeixida en la construcció d'un enfocament decolonial des de les bases del moviment. La realitat, però, ens indica que encara som lluny de les millors expectatives.

Autoria:
Àlex Romaguera
/ @aromaguera
Etiquetes:
economia